

Fretkoviny

občasník fóra a slovenského klubu chovateľov fretiek

Květen 2008

Novelizovaný kódex majiteľa fretky

1.1. Vymedzenie použitých pojmov

Slovenský klub chovateľov fretiek (SKCHF) – občianske združenie, spájajúce ľudí chovajúcich fretky

Kódex majiteľa fretky (Kódex) – súbor odporúčaní pre všetkých majiteľov fretiek, ktoré je vhodné dodržiavať pri chove fretiek

Metodické pokyny pre chovateľov – súbor pokynov, týkajúcich sa registrácie a držby chovných fretiek, odchovu mláďat, registrácie CHS, vydávania ZoP a kontrol vrhov.

Fretka – domestikovaná kunovitá šelma, ktorá sa chová v domácnostiach ako domáce zviera

Chov – tu rozumej držba fretky vo osobnom vlastníctve

Majiteľ – tu rozumej človek, ktorý má fretku vo svojom vlastníctve

Chovateľ – tu rozumej človek, ktorý má fretku vo svojom vlastníctve a odchováva mláďatá

Samec – fretka samčieho pohlavia

Samica – fretka samičieho pohlavia

Chovná fretka (samec, samica) – fretka (samec aj samica) používaná na produkciu mláďat so ZoP

Odchov mláďat – starostlivosť o samicu a mláďatá do odstavu

Chovateľská stanica (CHS) – tu rozumej „priezvisko“ fretky

Plemenná kniha (PK) – zoznam fretiek s údajmi o fretke, jej chovateľovi a jej pôvode

Register fretiek – verejne prístupné údaje z PK, ku ktorých zverejneniu dali majitelia povolenie – fretka.kom.cz

Záznam o pôvode (ZoP) – doklad vystavovaný SKCHF na základe zápisu do PK, v ktorom je uvedený pôvod fretky a podrobné údaje o fretke, napomáhajúce jej identifikácii

Ruja – tu všeobecne obdobie, kedy je fretka schopná oplodnenia

Kryptorchizmus – nezostúpenie jedného alebo oboch semenníkov

Čipovanie – zavedenie „identifikačného zariadenia“ (čipu) pod kožu fretky

Očkovací preukaz – zdravotný záznam fretky, obsahujúci zoznam absolvovaných očkovaní

Pas – identifikačný a zdravotný záznam fretky, potrebný pre vstup do zahraničia

Poradca chovu - člen SKCHF, delegovaný výborom klubu na robenie kontrol narodených vrhov v CHS, prípadne kontrol chovov aj u ostatných členov klubu, pokiaľ vznikne dôvodné podozrenie, že je týmito členmi porušovaný závažným spôsobom kódex.

1.2. Všeobecné pravidlá

Chovateľ /majiteľ je povinný dodržiavať ustanovenia všetkých (štátnymi orgánmi odsúhlasených a v konkrétnom období platných) zákonov, vyhlášok a nariadení Slovenskej republiky (resp. krajiny trvalého pobytu alebo momentálneho výskytu majiteľa / chovateľa) a Európskej únie, ktoré sa akýmkoľvek spôsobom dotýkajú chovu/prepravy/označovania fretiek, resp. kožušinových zvierat.

Vysvetlivky:

"štátnymi orgánmi odsúhlasených" - tu rozumej zákony/nariadenia/vyhlášky odsúhlasená Národnou radou, vládou SR, alebo inou kompetentnou inštitúciou SR alebo iného štátu (nie napr. stanovky klubu chovateľov iného štátu), "konkrétnom období platných" - napr. časovo obmedzené opatrenia v prípade lokálneho výskytu besnoty, "trvalého pobytu" - členovia slovenského klubu s trvalým pobytom v inom štáte dodržiavajú zákony/vyhlášky/nariadenia vydané a platné v štáte svojho trvalého pobytu, pokiaľ sa v mieste trvalého pobytu nachádzajú, "momentálneho výskytu" - platí ak majiteľ/chovateľ napr. vycestuje s fretkou do iného štátu (potrebné očkovania s inými lehotami ako v SR, karantény...).

PREAMBULA

Členovia SKCHF sú povinný dodržiavať Kódex majiteľa fretiek.

1.2.1. Všetci chovatelia a majitelia združení v Slovenskom klube chovateľov fretiek (SKCHF) musia mať na prvom mieste zdravie a pohodu každej svojej fretky, bez ohľadu na ich počet v chove. SKCHF bude podporovať zodpovedný chov fretiek založený na pohode fretiek, láskyplnom prostredí a prevencii chorôb. Majiteľ vlastní len toľko fretiek, koľkým je schopný zaistiť kvalitné podmienky chovu, kvalitné krmenie, veterinárnu a vlastnú starostlivosť v súlade s Kódexom.

1.2.2. Každý majiteľ fretky by mal o jej zdravotnom stave a očkovaníach viesť dôkladné záznamy (napr. v očkovačom preukaze).

1.2.3. Chovateľ musí v prípade odchovu mláďat viesť dôkladnú evidenciu stanovenú metodickým pokynom, ktorá následne napomáha správne vystaveniu ZoP pre jednotlivé mláďatá. Chovateľ dodržiava ustanovenia vydané k ZoP a CHS umožniť poradcovi chovu, vedeniu klubu a alebo dohodnutej poverenej osobe kontrolu chovu v stanovenom termíne.

1.2.4. Členovia SKCHF sa musia správať k sebe navzájom a pri vystupovaní v mene SKCHF na verejnosti v rámci všeobecne platných pravidiel slušnosti.

1.2.5. V prípade porušenia Kódexu bude člen SKCHF dva krát upozornený (ústne, mailom, poštou, SS a pod.) niektorým z členov vedenia Klubu alebo administrátorom stránok a po opakovanom porušení bude navrhnutý na najbližšej členskej schôdzi na pozastavenie členstva a v prípade ním registrovanej CHS aj na jej zrušenie.

1.2.6. V prípade zistenia podmienok, ktoré vedú k fyzickému alebo psychickému týraniu zvierat, je SKCHF povinný toto nahlásiť príslušným orgánom.

1.2.7. Majiteľ sa nezbavuje vlastných fretiek predajom, darovaním alebo iným spôsobom – výnimkou sú nájdené fretky a vlastné odchované mláďatá – z dôvodu nezvládania fretky, mnohopočetnosti fretiek, staroby, choroby, atd. Dôvody takéhoto rozhodnutia oznámi vedeniu SKCHF, ktoré sa pokúsi situáciu v rámci svojich možností riešiť. Zámerné vypustenie fretky do voľnej prírody bude mať za následok okamžité vylúčenie z SKCHF.

1.2.8. Člen SKCHF nepodporuje predaj fretiek z chovoproduktov a fariem. V prípade zlých podmienok chovu fretiek v chovoproduktoch a na farmách informuje príslušný orgán alebo SKCHF.

2.1. Všeobecné pravidlá

Fretka s viditeľnou vrodenu vadou, v prípade sporu potvrdenou alebo vyvrátenou veterinárom, nesmie byť predaná ako chovné zviera a v ZoP musí mať výraznú poznámku **NEVHODNÁ NA ROZMNOŽOVANIE**. V prípade jej pripustenia nebude potomstvu vystavený ZoP

Príbuzenská plemenitba je povolená len v odôvodnených prípadoch na uchovanie požadovaných vlastností a úmysel musí byť dopredu skonzultovaný s oprávnenou osobou (tu vlastníkom PK, poradca chovu). V opačnom prípade nebude týmto mláďatám vystavený ZoP. Fretka pochádzajúca z príbuzenskej plemenitby musí mať v ZoP výraznú poznámku **POCHÁDZA Z PRÍBUZENSKEJ PLEMENITBY**.

Pred začatím pripúšťacieho obdobia je vhodné chovné fretky podrobiť preventívnej prehliadke u vet. lekára, hlavne z hľadiska výskytu vonkajších a vnútorných parazitov a zhodnotenia celkového zdravotného stavu fretky. O tejto prehliadke je dobré dať si vystaviť pre prípad potreby potvrdenie.

Ak si chovateľ nie je istý výberom samca / samice, môže sa obrátiť na oprávnenú osobu (vlastník PK, poradca chovu).

2.2. Samec

Samec by mal byť v období pripustenia starší ako 8 mesiacov, v dobrom zdravotnom stave, semenníky musí mať normálne vyvinuté a zostúpené v miešku. Chovateľ pripúšťanej samice má právo si overiť, či je samec plne vyvinutý a či je v ruji. V prípade podozrenia na kryptorchyzmus, „nerujnosť“ samca alebo zlý zdravotný stav, je oprávnený požiadať o odborný posudok skúseného veterinára.

Z dôvodu mnohopočetnosti vrhov môže jeden samec na území Slovenska v jednom kalendárnom roku pripustiť maximálne 5 samíc, resp. po troch úspešných vrhoch v jednom kalendárnom roku, by už nemal v tomto roku pripúšťať, aby sa zabránilo príbuznosti budúcej generácie mláďat.

Majitelia samcov, ktorí majú potomkov inde než vo svojej aktívnej CHS zaistia zapísanie vrhov do PK a to aj v prípade, že nežiadajú o ZoP pre mláďatá alebo nie sú majiteľmi CHS.

Povinnosťou všetkých členov SKCHF je evidovať všetky mláďatá do PK.

Majiteľ samca, ktorý poskytuje potomkom svoju CHS pre vystavenie ZoP zaistí, aby bolo možné u samice urobiť kontrolu vrhu, inak nebudú ZoP vystavené.

2.3. Samica

Samica by mala byť v dobe pripustenia dobre vyvinutá, pri pripustení pri prvom vrhu nie mladšia ako 7 mesiacov a nie staršia ako 3 roky, v dobrom zdravotnom stave a kondícii. Majiteľ pripúšťajúceho samca má právo si overiť, či je samica v dobrom zdravotnom stave a v plnej rui. V prípade podozrenia na zlý zdravotný stav alebo „nerujnosť“ samice je oprávnený požiadať o odborný posudok skúseného veterinára.

Zo zdravotného hľadiska by samica nemala mať viac ako 2 vrhy za 24 mesiacov. V prípade viacerých po sebe idúcich vrhov sa odporúča, v prípade viditeľnej vyčerpanosti, jeden rok medzi vrhmi vynechať (napr. pripustiť prvý rok, druhý rok, potom rok vynechať a pripustiť až štvrtý rok), prípadne samicu pripustiť len dva krát za život. Samica by mala mať maximálne 4 vrhy za život a z toho posledný v roku, v ktorom dosiahne 5-ty rok života. Samica, ktorej bol opakovane robený cisársky rez by nemala byť zo zdravotného hľadiska použitá k ďalšiemu chovu. Samica, ktorej viacnásobné ruje v jednom roku boli ukončené hormonálnou injekciou a to v dvoch po sebe idúcich rokoch, by mala byť zo zdravotných dôvodov podrobená kastrácii.

2.4. Kŕmenie fretiek

Každá fretka by mala mať k dispozícii čerstvú pitnú vodu 24 hodín denne (meniť min. 1x denne). Potrava pre fretky by mala zodpovedať jej príslušnosti k mäsožravcom.

V prípade kŕmenia surovou potravou, táto musí byť čerstvá (prípadne mrazená), bez obsahu jedovatých a zdraviu škodlivých látok a jej základ by malo tvoriť mäso, neodporúča sa bravčové (prenos chorôb). V prípade kŕmenia granulovaným krmivom, krmivo by malo zodpovedať nárokom fretky na jeho výživnú hodnotu, pričom podiel živočíšnych bielkovín by mal byť čo najvyšší. Ako doplnok je vhodné dávať fretke ovocie a zeleninu v menšom množstve

2.5. Zdravotná starostlivosť

Majiteľ je povinný dodržiavať ustanovenia zákona o veterinárnej starostlivosti platného v príslušnej krajine. Okrem toho je vhodné urobiť špeciálne preventívne opatrenia k zamedzeniu šírenia chorôb vyvolaných vírusmi, baktériami a plesňami, vrátane vakcinácie, ak vakcína existuje.

Mláďatá a dospelé fretky je povinné zo zákona pravidelne vakcinovať proti besnote a zároveň je vhodné vakcinovať aj proti psinke. Proti psinke sa odporúča u mláďať začať s prvou vakcináciou vo veku 6-8 týždňov (najlepšie ešte u chovateľa matky – v takom prípade si žiadajte očkovací preukaz mláďaťa) a potom preočkovať podľa očkovacej schémy pre danú vakcínu. Očkovanie proti psinke by sa následne malo opakovať každý rok až do konca života fretky. Očkovanie proti besnote sa vykonáva najneskôr v šiestom mesiaci veku fretky a opakuje sa každý rok. Preventívne prehliadky by mala fretka do 4 rokov veku absolvovať 1x ročne (napr. pri očkovaní), staršia fretka 2x ročne a v prípade, ak fretka trpí akýmkoľvek ochorením, aj častejšie. Preventívna prehliadka by mala pozostávať zo základného klinického vyšetrenia (kontrola uší, očí, kože, srsti, poslech srdca a dýchania, teplota), parazitologického vyšetrenia na vonkajšie a vnútorné parazity, prehmatanie dutiny brušnej, lymfatických uzlín, v prípade potreby hematologické vyšetrenie krvi a vyšetrenie moču.

Chorým fretkám bez rozdielu veku musí byť poskytnutá adekvátne veterinárna starostlivosť.

3.1. Mláďatá

Mláďatá pri predaji nesmú byť mladšie ako 6 týždňov. Musia byť samostatné, vyvinuté adekvátne veku a pohlaviu, musia vedieť konzumovať pevnú stravu a piť vodu. Mláďatá nesmú byť choré, apatické, viditeľne napadnuté vonkajšími a vnútornými parazitmi.

Koža musí byť čistá, oči jasné bez slz, hnisu a iných výlučkov, sliznice ružové bez akýchkoľvek známok poškodenia, srst lesklá, zuby mliečne, prípadne mliečne aj trvalé zároveň (vek 7-8 týždňov).

Odporúča sa predávať mláďatá po prvom očkovaní proti psinke (min. 5 dní (1 týždeň) po aplikovaní tohto očkovania, kedy má mať mláďa kľud a nemá byť vystavené stresu z cestovania, zmeny prostredia a osamoteniu od matky a súrodencov), veterinárne prehliadnuté, prípadne čipované, s pasom alebo očkovacím preukazom (príp. dokladom o očkovaní - bloček a pod.). V prípade, že má mláďa ZoP, tieto skutočnosti musia byť uvedené v príslušných kolónkach. Nového majiteľa je potrebné nahlásiť oprávnenej osobe, uvedenej v ZoP.

3.2. Dospelé fretky

Dospelá fretka pri predaji musí byť zdravá, v dobrej kondícii. Fretka nesmie byť chorá, apatická, viditeľne napadnutá vonkajšími a vnútornými parazitmi.

Koža musí byť čistá, oči jasné bez slz, hnisu a iných výlučkov, sliznice ružové bez akýchkoľvek známok poškodenia, srst lesklá.

Majiteľ by mal kupujúceho oboznámiť s vekom fretky, návykmi, stravovaním, prípadnými chorobami a veterinárnymi zásahmi (operácie, kastrácia a pod.), nutnosťou pravidelne podávať lieky a podobne.

Fretka by mala mať očkovací preukaz v vyznačenými očkovaniami.

Zmenu majiteľa je potrebné nahlásiť oprávnenej osobe k aktualizácii v PK a registri.

4. Chovateľské stanice

Chovateľská stanica (CHS) je registrovaná len platiacim členom SKCHF a to chovateľom oboch pohlaví fretky (samca alebo samice).

V prípade zániku členstva v SKCHF je platnosť registrácie CHS pozastavená a platí len pre už vydané ZoP, nie je teda možné si požiadať o vystavenie ZoP pre ďalšie mláďatá.

Dôvody pre registráciu CHS:

- presné určenie pôvodu mláďat
- zabránenie príbuzenskému páreniu
- možnosť zistiť súrodencov, prípadne potomstvo toho istého chovateľa

Na adrese pk @ fretka.sk si vyžiadajte registračný formulár, alebo si ho stiahnite na (www.fretka.sk) a ten je následne potrebné zaslať vyplnený mailom na adresu pk @ fretka.sk .

Po obdržaní žiadosti bude názov CHS zaradený do Zoznamu CHS ako "požiadané o registráciu". Vaša CHS bude oficiálne registrovaná až po narodení prvého vrhu a vydaní ZoP pre tento vrh. Po zaplatení poplatku za CHS a ZoP obdržíte certifikát o registrácii CHS a príslušné ZoP.

Registrácia CHS je len pre členov SKCHF a platí sa registračný poplatok 300 SKK / CZK.

U chovateľa samca sa názov chovateľskej stanice bude využívať vtedy, ak chovateľ samca požiada o ZoP pre mláďatá samca v prípade, že chovateľ samice si nebude chcieť registrovať vlastnú CHS (napr. z dôvodu následnej kastrácie samice, tj. viac mláďat už nebude mať, nie je člen SKCHF a podobne). V prípade, že chovateľ samca vlastní aj samicu a už má chovateľskú stanicu registrovanú, môže jej názov použiť pre predchádzajúci prípad. V daných prípadoch platia rovnaké povinnosti hlásenia vrhu a kontroly vrhu ako u samice a zodpovedá za ne majiteľ samca.

Podmienky pre registráciu CHS:

1. chovateľ je členom SKCHF
2. chovateľ si určí 3 názvy CHS v poradí od najžiadanejšieho
3. chovateľ zašle mailom registračný formulár CHS osobe zodpovednej za PK (pk @ fretka.sk)
4. povinnosťou majiteľa samice resp. samca je nahlásiť vrh najneskôr do 14 dní po narodení mláďat zodpovednej osobe za PK, umožniť poradcovi chovu kontrolu vrhu a doručiť zodpovednej osobe údaje a kontakty na majiteľov mláďat, pre ktoré boli záznamy vystavené

Názov CHS je možné zmeniť len v prípade, že ešte neboli na danú CHS vydané ZoP (tj. neboli v nej ešte evidované mláďatá).

Manipulačný poplatok činí 500 SKK / 500 CZK.

V prípade, že boli vydané ZoP názov CHS už nie je možné zmeniť.

Sťažnosť na CHS bude prešetrená oproti zloženej zálohe 300 SKK / CZK, pokiaľ nebude stačiť dokladovanie kladného výsledku kontroly vrhu. V prípade oprávnenej sťažnosti bude táto záloha vrátená a náklady budú účtované na vrub CHS. Ak bude sťažnosť rozhodnutím vedenia Klubu alebo po kladnej kontrole neoprávnená, prepadne záloha v prospech Klubu.

Všeobecné pravidlá pre CHS, ZoP a PK

SKCHF nevystaví záznam o pôvode, nezaregistruje chovateľskú stanicu a nezapíše do plemennej knihy fretky chovateľov, ktorí nespĺňajú Kódex majiteľa fretky a porušujú spôsobom chovu platné zákony SR a EÚ a nedodržiavajú ustanovenia o Chovateľských staniaciach, Záznamoch o pôvode a Plemennej knihe.

SKCHF nevystaví ZoP pre mláďatá samice, ktorá bola pripustená dva krát (alebo viackrát) v jednom kalendárnom roku. Rovnako SKCHF nevystaví ZoP pre zvieratá z fariem (napr. fariem na kožušinové zvieratá), ďalej pre chovateľa, ktorý svoje mláďatá odpredá do chovoproduktu (netýka sa chovateľov, ktorí splnia bod 3. podmienok pre vystavenie ZoP a predaj mláďat bude chovoproduktom iba SPROSTREDKOVANÝ), tj. nebudú mláďatá umiestnené v chovoprodukte.

Záznam o pôvode (ZoP)

ZoP slúži na určenie pôvodu fretky, čím zabraňuje príbuzenskému páreniu fretiek. V ZoP je uvedený popis fretky, jej pôvod a údaje o chovateľovi matky. Je opatrený pečiatkami SKCHF a identifikačným znakom.

ZoP vystavuje poverená osoba na požiadanie, po zaslaní vyplneného formuláru prostredníctvom mailu (**pk @ fretka.sk**) alebo poštou.

Chovateľ - majiteľ CHS - dostane záznam o pôvode mláďat, ak nahlási SKCHF potrebné údaje (RL mladata1.xls) do dvoch týždňov po narodení mláďat a cca 2 týždne pred odberom nahlási mená mláďat, pohlavie, sfarbenie, znaky, prípadne čísla čipov, ak ide o čipované mláďatá (RL mladata2.xls) a ak umožní kontrolu vrhu poradcovi chovu, vedeniu alebo dohodnutej poverenej osobe.

ZoP sa vystaví len majiteľovi CHS registrovanej v SKCHF, po uhradení členského príspevku za daný rok, registračného poplatku za CHS a poplatku za vystavenie ZoP - 50 SKK/CZK / kus.

Povinnosťou chovateľa je doručiť SKCHF údaje a kontakty na majiteľov mláďat, pre ktoré boli záznamy vystavené.

Dôvody:

- pracnosť vystavovania
- neúplné údaje o potomstve a tým pádom nemožnosť poskytnúť údaje o vhodnosti či nevhodnosti samca pre danú samicu

V prípade, že bol ZoP vystavený a neboli doručené SKCHF údaje o novom majiteľovi ZoP nebude platný a činnosť CHS bude pozastavená a pri opakovaní zrušená.

Chov fretek, biologie a chování — Fara M. Shimbo a Mary Maday — překlad Batika

Puberta a říje

Za normálních okolností se tchoři rodí někdy okolo května, a samičkám začíná puberta někdy okolo března (v 10. měsíci života). Samcům to trvá o něco déle – může to trvat i více než 18 měsíců, než dosáhnou pohlavní dospělosti. Bezpochyby je to ale stejně dlouho také do vyspělosti psychické.

Fretčí reprodukční aktivita záleží hlavně na denním světelném režimu. Ale není to ten z nejdůležitějších aspektů.

Fretky vyčkávají na změny světelného režimu den za dnem – kdy se dny stávají delší, kratší nebo kdy končí noc a začíná den. Tohle si můžete jednoduše zapamatovat podle toho, jak se vaše fretky chovají nebo co dělají v různých ročních obdobích, a také pokud se kamarádíte s Keltským nebo zemědělským kalendářem, změny v možnostech reprodukce fretek záleží na intenzitě přírodního světla (tj. slunečního světla) společně s rovnodenností, slunovratem. Samci přicházejí do říje okolo zimního slunovratu, na vrcholu své plodnosti a schopnosti reprodukce jsou v období jarní rovnodennosti. Jejich nejmenší nebo nejnižší hodnoty testosteronu a konečný růst pravého letního kožíšku je v období letního slunovratu (konkrétněji okolo 1. srpna) a jejich zimní kožíšek narůstá v období kolem všech svatých (konkrétněji okolo 31. října). Na slečny přichází schopnost reprodukce zhruba od února a v plné reprodukční schopnosti jsou v období jarní rovnodennosti (stejně tak jako samci) a dodržují se v této kondici striktně dle intenzity slunečního světla až do letního slunovratu. Slečinkám také roste zimní kožíšek na všechny svaté.

Jestliže má někdo fretku, je samozřejmě fretka vystavována dennímu světlu po celý rok, zhruba okolo 16 hodin denně. Samozřejmě různým zatemňováním (například žaluziemi) mohou být zmatené či popletené. Mezi samci a samičkami je v tomto obrovský rozdíl. Pro samce a samičky, kteří jsou používáni na chov, by bylo lepší nezatemňovat a udržovat je v normálním cyklu denního světla.

Experimenty ukázaly, za jak dlouho může samička přijít do říje, když je udržovaná pod takzvaným „dlouhodobým světelným režimem“. To znamená 16 hodin světla a 8 hodin tmy. Samička začala říjit ve věku 15 týdnů a pářit se mohla ve stáří pouhých 4 měsíců! Bylo samozřejmě myšleno, že za splnění všech potřebných podmínek by mohla být připuštěna, ale ne že byla! Nedocílila by své plné velikosti po dalších čtyři až pět měsíců. Rostoucí plod ze své matky vysává vápník pro své vlastní kosti, nervový systém, odtud se taky říká že každá samice po mateřství ztrácí jeden ze svých zubů. Výsledek těhotenství před plnou dospělostí:

- zbrzdění vývoje samotné samičky
- nízká porodní váha miminek, která potom vypadají bídně a nenapravitelně a ničí to Vaši reputaci.

V mnoho živočišných druzích musí samice dosáhnout určité váhy, nebo, v lidských společenstvích, určité procento tělesného tuku předtím, než může začít samotná puberta. U fretek však toto není pravidlem pro spuštění puberty, i když několikrát se stalo, že měla samička váhový limit nižší, kolem 420 gramů a samička nemohla přijít do říje.

Připravte svou fretku na březost

Jeden z největších problémů, které dokážou naštvat každého chovatele (je to pravý opak fretčí farmy) je, když má říjící samičku, která by mohla zabřeznout, ale nemá nebo nemůže najít samce, který je v říji. Ujistěte se, že celý Váš chov je v dobré kondici po celý rok, je to totiž velice důležité – a jednoduché. Přírodní světlo to pro Vás udělá, když budete dodržovat jednoduché schéma či rozvrh.

Vaše fretčí voliéra musí být vytvořena tak, aby v ní přesně probíhal denní světelný cyklus. Nepotřebujete, aby Vaší voliéru osvětlovalo celé světelné spektrum. Spíše by to mohlo uškodit a fretky poranit např. na kůži. Velké okno ale udělá své. A nebo střešní okno je výborný výběr.

Problém nastává, když někdo chová fretky a pracuje přes den. V zimě, když tma přichází předtím, než přijdeme z práce a fretky jsou na denním světle po celou dobu, myslíme tím pár měsíců přes rok, uvidíme své fretky jen přes víkend. Tohle nedělejte.

Problém má velice jednoduché řešení. Vše co potřebujeme je prodloužit den o pár hodin. Abychom toho docílili, potřebujeme nějakou clonu, která nám to světlo zablokuje, nejlépe clonu přes okno a časovač, který je nastaven, aby v určitou dobu otevřel tuto clonu a začalo svítit tři hodiny po svítání a zavřelo clonu a zhaslo tři hodiny po západu slunce.

Udržování samičky v tomto světelném režimu je důležité, ale udržet samečka je také velmi podstatné, pro udržení jejich vzhledu a plodnosti. Studie slepých samců a samic dodržujících nepřetržitý časový rozvrh 16 hodin světla a 8 hodin tmy poukázalo na to, že jejich produkce spermií je extrémně nepravidelná a v období, kdy neznačkují závisí jejich tvorba na jejich kondici jako takové. Nestačí nebo neznamená to, že se stačí podívat na testy a říci: „Je to velký samec, musí být plodný“. Může být přímo obrovský, může mít sexuální chuť jako 16letý mladík a přesto může být naprosto sterilní.

Řádná výživa a cvičení

U žádného chovného zvířete nemůžeme říci, že je fit a že jeden druh cvičení je správný.

U fretkek tohle znamená: Nešetřeme na proteinech. Nebo tucích! Když zabřezli divocí tchoři, první věc co udělaly byla, že se zabývali svou váhou. Myšlenkou tohoto je, že hnízdo udržovali teplé a jen při lovu a na krátkou chvíli své hnízdo nechávali nezabezpečené. Proto to taky vypadá, že každé jejich břicho, které jste viděli, bylo tlusté. To je skvělé! Pamatují si, že po první tři až pět dní jejich životů byli neschopní se postarat o své vlastní tělesné teplo. Museli se spoléhat na svou matku, byla jediná, která je mohla zahřát a udržet je v teple. Ale teplota hnízda se odvíjela od teploty jejich krve, když s nimi matka nebyla.

Je zde jedna past, hodně lidí podporuje v samičce pocit, že potřebuje být tlustá a zabraňuje jí to ve cvičení (zde míněno jako pohybu, aby nezhubla a byla tlustější). Ovšem to, že je gravidní neznamena, že je choulstivá nebo nezdravá, nebo dokonce že chce být osamocená. Březí samička se zajímá o vše, o co se zajímala doposud, než zabřezla. BugBug milovala tahání nebo vození po koberci jako autíčko. Screamer zbožňovala bití všeho, co se hýbalo a když se to nehýbalo, tak to posunovala sama. Persefona ňafala sama po sobě. Ruby byla drilující seržant. Všechny žily prostě jako obvykle. *Těhotné samičky potřebují svá cvičení a hry, a březost neznamena, že by se jim snad měly vyhubat.*

Tou základní myšlenkou je zkrátka toto. Pokud samička potřebuje svůj život jakkoliv změnit, změní jej, nebo si řekne svým chováním sama co potřebuje. Nedělejte jakékoliv změny ve všech směrech, jen pokud by nařídil veterinář.

Hlavně netrapte svou samičku hladověním či dietami. Teď by Vám měl veterinář předepsat nějaké vápníkové nebo vitaminové doplňky, ale pokud sám uzná, že je dostávat nemusí, nedávejte jí sami nic.

Výživa samců v tomto období funguje stále na stejných principech. Potřebuje si vybit veškerou svou energii, a to může trvat i mnoho hodin. Potřebuje být silný a fit, krmete jej správně a každý den jej berte na procházku. Bude Vám za to opravdu vděčný a vyplatí se to jak jemu, tak Vám.

Páření a březost

Samička, když je připravena k páření, vám to dá najevo tím, že jí začne otékat vulva, asi jako psům a opicím a mnoho jiným druhům. V zajetí je otok vulvy mnohých druhů obrovský. Paviánům a šimpanzům roste jejich vulva do takových proporcí, které se v divočině nikdy neviděly.

Rozdíl ve velikostech mezi fretkou a tchořem prakticky není až tak závratný. V našich podmínkách se zvětšuje o něco málo více než u tchořů.

V našich podmínkách je samička připravena k páření asi 10. den od plného otoku vulvy, tedy od doby kdy začne sama aktivně vyhledávat samečka.

Spousta lidí tohle neví, ale fretky mají skutečné námluvy. Námluvy mají spoustu funkcí a jejich nejdůležitější funkcí je, připravit dvě zvířata k absolutní plodnosti ve stejný moment. Chovatelé koní vědí, že hřebec, který je puštěný na pastvě se stádem klisen a začnou námluvy, 90% těchto klisen je schopno otěhotnět. Při neprirozených znásilněních jsou používány určité rasy „hodnotných“ zvířat (nepoužívá se hřebec o kterém se neví jeho původ) a hřebec se po tréninku úplně vzdá námluv, a míra plodnosti okolo 60 % je normální. Něco je tady špatně.

SHIMBO: U nás doma, samci a samičky jsou pouštěni ke hrám po celý rok a protože dodržujeme světelný režim, samci si začínají namlouvat samičky okolo zimního slunovratu. Ty je následují ve kvokání, ale nedělají jasné návrhy. A když ano, jsou připravené. Samičky tolerují samčí zájmy, ale nic jim do říje nedovolí. Samičky mají spoustu trubek, hraček a krabic ve kterých si mohou prolézat, když jim samec kvokáním neodpovídá.

Když říje přijde, netolerují samčí nedostatek zájmu o ně. Když Nataša přišla, měla jsem zapůjčeného Maryina Contentmenta, neměla jsem tehdy vlastního samečka. Strčila jsem Contentmenta do Natašina pokoje. Vřískala jako na kuřecí farmě a běsnila a skočila na něj. On ji odstrčil. Skočila na něj zase. Asi po těchto pěti nebo šesti pokusech si řekl: „No dobře, jdeme dámo!“ a zkusil ji popadnout za krk. Ona ho odstrkovala. Nebral na ni ohledy a šel pryč. Ona na něj skočila znovu. Tohle tak trvalo asi půl hodiny, a potom mu konečně dovolila se spářit.

MARY: Veškeré průběhy jsou u všech zvířat jiné, já vždy přinesla samičku k samci nikdy jsem s tímto neměla problém. Vždy jsem ho opustila tak asi na 48 hodin, po tomto čase byli prostě tak nějak překrásní. Vlastně samečka jsem od samičky oddělila asi 10 dnů předtím, než se měly narodit malá fretátka.

Hlavní důvod, proč jsem oddělila samce od samičky byl hlavně z důvodu hygieny. Samičky jsou při říji velmi náchylné na infekci. Dokonce jsem měla nejčistší podlahu v dějinách mých fretkek (samozřejmě jsem ji pravidelně čistila). Nechtěla jsem riskovat, že moje samička by se plazila po něčem, z čeho by mohla chytit

nějakou škaredou infekci. S počtem zvířat které mám, to bylo možné. Měla jsem také po tuto dobu čistič na genitálie.

Když byl pářicí proces ukončen, čekala jsem přibližně dva až tři dny když začala vulva splaskávat a samičku jsem vykoukala. Po páření samec normálně samičku neotravoval (jestli to nebylo tím, že už u mě doma nebyl). Kvůli možnostem různých nemocí jsem se opravdu stala fanatikem do uklízení.

Třikrát, to byl čas kdy samička byla absolutně odmítnuta samcem. Dále je tento problém rozebrán v kapitole 4. *Nikdy nenutíte samičku, aby se pářila se samcem, když nechce.* Ona opravdu tuší něco, co vy třeba ani netušíte.

Nyní se hodně rozšířily pomluvy ohledně násilného páření. Samci jsou drsní, ale nejsou brutální. Kdyby byli, nemohlo by se tolik samců stát chudým manažerem. Samci jsou často drsní, ale pokud drsní jsou, poukazuje to na to, že samice na ně útočí a oni se nechtějí zostudit.

Sameček se samičkou se často válejí po podlaze dlouhé hodiny a stále se nic neděje. Jestli se svázali, můžete to říct dle dvou metod: koukněte se na „pindíka“ nebo spíše na jeho břicho, potažmo žaludek. Když je mokrá a zašpiněný, byl v ní. Když je suchý a čistounký, nebyl v ní.

Samci mají „penisovou kost“ která je u nich umístěná více dopředu. On se zahákne za samiččiny kyčle a svázání je hotovo. Samec v této pozici ze sebe nevydává téměř žádnou energii. Proto také vydrží od půlhodiny do dvou hodin čekat, než kompletně ejakuluje. (Ne jako u primátů a koček a psů, u fretáků semeno jen tak odkapává do samičky). Můžete si poznačit, že pokud chcete zjistit zda jsou svázání, zvedněte samce za kyčle. Samička se bude zvedat zároveň s ním.

Ohledně opakování páření: je to normální. Fretčí spermie mají dlouhou schopnost oplodnění, na rozdíl od jiných domácích zvířat – až 5 dní. Opakování páření je nezbytné, pokud vulva nezačne do 5 dnů sama splaskávat.

Naopak, obvykle těch 5 dnů po zabřeznutí samička důrazně samce odmítá.

Těhotenství

Počátky těžkého mateřství

U mnoha savců, stejně jako zvířat, je hlavní stimul mateřský pud. Například u kobyly je to pocit hřiběte. U dalších jiných zvířat je to pohyb mláďete v děložním hrdle. Samičkám fretek stačí, že to jsou samičky.

Samičky, které byly kastrovány v pozdějším věku pečují o věci. Mohou pečovat o věci a za tyto věci mohou považovat vás. Nejspíše když jsou v říji a tak tedy jsou něčím zaujaté. Když ovulují, kolikrát se stalo, že jim jejich mateřský instinkt vrátí „pomsty“. Březí samička může být matkou všech semetrik.

Březí samička:

- Rozhodla se že všechny věci jsou JEJÍ a stane se z ní bojovnice, když s nimi budete chtít manipulovat či s nimi hýbat.
- Rozhodla se že VŠECHNY fretky v domě musejí být v pelišku. Tohle je pravda hlavně s těmi, se kterými sdílí klec. Při tomto psaní chudý starý Myšák byl vtáhnut zpět do pelišku aniž by chtěl, připlazil se mi na klín a schovával se. Později jej Lucy našla a donesla jej zpět do pelišku.
- Rozhodla se že VY jste mládě a musíte být v pelišku

SHIMBO: Když měla Quirly mlád'átka, často měla potřebu přenášet je do pelechu. Můžete se dobře bavit na její účet, poté co ji sledujete jak se namáhavě snaží nacpat vás za ruku do jejího hnízda, Vaše prsty tancují po okraji a zpíváte jí : Uteču ti, uteču ti... Ona s vámi bude zápasit, syčet na všechny strany, bude chytat vaše prsty a bude se snažit odtáhnout vás zpět do hnízda. Ani snad nedokážu spočítat, kolikrát se mě takhle snažila dotáhnout zpět.

MARY: Taky jsem byla „adoptována“ a opečovávána, ale samci. Lucky mě vlekl do svého hnízda jako jednoho z čínských tchořů.

Ztráta srsti a další bizarní, avšak normální záležitosti

Jedna z věcí která může zarazit fretkaře-chovatele začátečníka je předporodní ztráta srsti. Samičky nelínají. Ony shodí svou srst najednou. Všechnu. Zůstane jim extrémně krátká, upravená lesknoucí se srst, které se v říji moc dobře nedaří. Důvod proč se tomu tak děje je, že mláďata nejsou schopná regulovat svou tělesnou teplotu do doby stáří tří dnů a musí se spoléhat na teplo své mámy. To je jednou z příčin toho, že přibírá tělesný tuk, když je březí a hodně tuku ztrácí když kojí. Produkuje enormní tělesnou teplotu aby udržela mláďata a hnízdo v teple, musí být schopná snášet také chlad, podzemní hnízda potřebují teplo a aby se teplo udrželo po celou dobu, když šla tchoří máma lovit.

Poté je zde těžký spací režim. Tři dny před porodem samička nacvičuje spací maratón. Zvednout, dát ji do klína a ona okamžitě usne. Přenáší to na všechny. Ony nepřemýšlí, ony spí.

Ony nejen spí, ony také přiléhají. Také chytají váš palec u ruky a drží jej. Neuhýbejte jí. Občas chytí vaši paži svými všemi packami. Samozřejmě není nic lepšího než běhat okolo se samičkou která je Vám oddaná.

Lucy takto vydržela spát po několik hodin. Nedávejte ji však dolů, riskujete že vás bude chtít odtáhnout do pelíšku.

Pokud nemáte se svou samičkou moc dobrý vztah, nyní je čas jej udělat. Nebude si vás všímat, spí.

Doba těhotenství

Mnoho knih o fretkách popisuje dobu těhotenství na 42 dní. V našich a laboratorních studiích je skutečná délka proměnlivá. Od 39-43 dní. Samičky rodí buď dříve, nebo mnohem později.

Faktorů které mají vliv na těhotenství je mnoho. Tady jsou :

- okolní teplota – chladnější počasí (nebo klimatizace) zkracují těhotenství. Teplejší jej prodlužuje
- předchozí rovnováha – s každým vrhem se těhotenství zkracuje. Zkrátka, s každým dalším těhotenstvím se doba zkracuje. První doba těhotenství je nejdelší
- velikost vrhu – čím větší je vrh, tím delší doba těhotenství bude. (nebo také když budou mláďata malá, prodlužuje se doba březosti)
- věk matky – čím starší samička, tím kratší březost

Normální porod a poporodní péče o mláďata a matku

Samička, kterou jsme měli fotografovat měla velmi mnoho práce. Screamer měla jen jedno mládě, ale bylo obrovské a Lucy, která měla nejllehčí porod, sedla si na zadek, zavřela oči a otočila nos a jakoby říkala: „Nebudu mít další mládě, dokud nedáte tu stupidní věc pryč a nepůjdete PRYČ.“

V mnoha chovech se objevilo malé varování, bezprostředně před porodem. Samička se rychle jakoby přepla z těžkého spánku na OPRAVDU mateřský mód. Mohli jste zaznamenat, že samička vypouští jakoby hnědo-zelenou tekutinu předtím, než bezprostředně porodí první mládě. V našich podmínkách se nikdy nijak změna chování před porodem neprojevila. Ruby, která potratila, BugBug, která o sebe pečovala jako nikdy a Screamer která měla jen to jedno enormně velké mládě, všechny zapomněly na nějaké upozornění a začaly naříkat, když cítily, že to na ně jde. Persefona absolutně neupozorňovala, při porodu se hrála, že neexistujete; samozřejmě, když se začnete starat a omývat mláďata, bylo to v pořádku. Lucy tvrdě spala asi hodinu, než se narodilo první mládě, když přišel fotoaparát, vše zastavila a čekala až odejdete.

Námaha samičky je více než očividná, jedinou vaší prací je, když samičce z vulvy vychází hnědý nebo kaštanový výtok a mladá samička od toho utíká a musíte jej vlastně vyhodit. Různost námahy je vyložitelná; Screamer měla velmi prokazatelné a zjevné kontrakce (často 8 najednou) opakujících se po pár minutách až do ztracena.

V dalších případech bylo nejtěžší vypudit první mládě, protože cesta ven je stále těsná a průchod prvního mláděte zvlhčí cestičku dalším mláďatům. Zjistili jsme, že mrtvé mládě jde jako první a potom se může čekat i 24 hodin do porodu dalších, již zdravých mláďat.

Nejlepší věc, kterou můžete udělat je, nechte dělat samičku vše samotnou. Není třeba zasahovat. Její chování udržet vše čisté je v nejlepším pořádku. Když se na vás bude vrhat, znamená to, že chce, abyste odešli. Když vás bude jemně kousat nebo tahat za ruku, chce, abyste zůstali. Když vás ignoruje, nepotřebuje péči. Nejdůležitější věcí při porodu je, nic není absolutně nezbytné.

Jedinou věcí, kterou si musíte být jistí a zkontrolovat je, zdali z ní kompletně vyšla placenta. Pro každé mládě zvlášť. Ta se obvykle vylučuje krátce po mláděti, a matka ji bude chtít sníst, pokud dostane šanci. Pokud jí to dovolíte, zkontrolujte si, zdali je celá. Fretčí placenta je velikostně asi jako niklák (u nás asi desetník), na jedné straně (tlustší) cihlově červená nebo světlehnědá a na druhé straně (kudy byla vypuzována z dělohy) je tmavě červená a ne tak hladká jako na druhé straně. Rozložte nebo zkuste rozprostřít placentu na kapesníček. Když se Vám zdá, že nějaká část jí chybí, je nutné jít na veterinu. Nevyložená placenta může vyvolat různé potíže a vést až k úmrtí samičky.

Když vám samička dovolí vaši společnost, můžete jí asistovat při držení ve správné poloze. Položte si ji za ramena v jedné ruce a držte její zadek s nožičkami ve své dlani. Když se k ní nakloníte a budete ji pusinkovat, bude se cítit velmi příjemně.

Když je mládě normální nebo malé, rodí se napřed šíjí, a cestu si razí bradou. Vypadá to trochu podivně, ale pracuje to na stejném principu jako když slepice snáší vejce. Tak se hlavně nevyděste, když první, co uvidíte, nebude nos.

Tento postup je u fretek zcela běžný a proto není žádný důvod proč se znepokojoval.

Co by nás mělo znepokojoval, jsou naopak velmi velká mláďata. Ty se rodí nejdříve nosem, ale obvykle to jde pomalu a nese to s sebou jistá rizika.

SHIMBO:Když Screamer rodila Natalii, Natalie, jako jediné miminko bylo velikostí asi jako čtyři dny staré mládě. Mělo prostě dvojitou velikost, než by mělo mít. Screamer byla strašně pevně sevřená a vypadala velice bídně, když lezl čumáček ven. Koukla jsem se dolů a řekla jsem „Ooo, jak krásnýmalý růžový nosánek... hmmm, jaký perfektní červený nosánek... jéžíš, jaký fialový nosánek....“ Vytáhla jsem svými prsty plodový vak, aby Natalie mohla začít dýchat, ale moje prsty byly moc velké. Donutila jsem Screamer aby použila svůj jazyk, ale vůbec se na to nechtěla podívat. Nakonec, když Natalie začala modrat, chytla jsem Screameřinu tvář a ukázala jsem jejím nosem na Nataliin.

Ve Screamřině mozku začaly bít zvony. Najednou začala hodně tlačit. Plodový vak byl vypuzen a Natalie mohla volně dýchat, zatímco už byl její nosánek venku.

Můžete držet samičku, ale nesmíte mláďata tahat ven! Samice je musí vypudit sama. Můžete ji podporovat svým hlasem. Držte ji připraveně a když bude chtít změnit pozici, následujte ji. Může se ve vaší ruce jen houpat a nebo být jen zavěšená zády k Vám.

Když bude mládě zachycené a samička jej vypudí, můžete mu v tomto případě pomoci. Samička většinou vydává tyto „signály“ – kouše do prstů, svěsí nohy a ocas. Pokud mu můžete pomoci, můžete tak mláděti pomoci se odvěsit.

Chyťte mládě velmi opatrně a jemně, okolo jeho ramen svým palcem a prostředníčkem, Když cítíte kontrakce, tehdy a JENOM tehdy zatáhněte jemně a pomalu za mládě. Pokud se pohybuje pouze po milimetrech, to stačí, nepomáháte hřiběti! Nevytahujte jej ale z matky, tahejte dolů směrem jejich zad, směrem od žaludku. Přestaňte tahat, když kontrakce ustanou, ale stále mládě držte, aby se mládě nedostalo zpět do pochvy. Pokud byste si ale byli v tomto nejistí nebo nervózní, volejte veterináře!

Přišli jsme na to, že pokud je nějaký problém se zvlhčením, můžete použít NE více jak jednu kapku sterilního minerálního oleje na mládě, trochu jej zasunout zpět a pak čekejte. Mládě již poté obvykle jde samo standardní cestou. Poté opatrně ten olej očistěte.

Viděli jsme opakovaně u jedné samičky, že měla stále prázdnou jednu bradavku z mláďat po 12 hodin. Tohle není výmysl, stává se to, zvláště, když je vrh velký. Důvodem tohoto je, že pláč mláďat může u samičky snížit produkci mléka, laktaci.

Když se mláďata narodí, jsou pokrytá bílými chloupky, které jsou pokryty nažloutlým sajrajtem. Toto je tvořeno plodovou vodou. Samička se samozřejmě snaží mláďata očistit, nebo to můžete udělat vy, když se stará o ostatní. Persefona, BugBug a Screamer byly po porodu velmi unavené a ukládaly se, zatímco jsem měřila a vážila jejich mláďata. Když jsem je umyla a obhlédla a dala jim je zpět, koukaly na mě jako by chtěly říci: „Vydrž s nimi chvíli, jsem moc unavená.“

Samičky mohou být po porodu unavené, ale nejsou hladové. Samičce můžete dát trochu jejího oblíbeného pamlsku. Pokud se na něj vrhne a zhltně jej, je vše v pořádku. Když jej odmítne, něco je zřejmě v nepořádku. Samozřejmě můžete volat veterináře ke každému porodu.

Laktace a postrádání laktace

Koťata a štěňata vyhledávají mléko snad ihned po narození a kočky a feny jej mají k dispozici. Tohle ale neplatí u fretek a mláďat.

Samice nemají mléko v bradavkách, dokud se nenarodí všechny mláďata. Mláďata to ví a proto se nesnaží hledat cecík po několik hodin od narození. Když jim přitisknete tvář k cecíku, nemají nejmenší tušení, na co to je. Když je ale samička na pár hodin odstrčí (některé to opravdu dělají) cesta jak jí říci k čemu to je vás napadne, když už je kojí.

Vývoj mláďat

Raději než vám dávat nudné informace o tom jak mláďata rostou a proč, přikládáme ám něco jakoby denní rozpis sledování vývoje typického mláďete.

Važte mláďata každý den. Najděte dobrou vyvažovací váhu která váží na gramy a zaznamenávejte váhu každý den. Pokud nenajdete vhodnou váhu, bude stačit poštovní, ale dejte pozor, ať se Vám z ní mládě neskutálí! Važte je ve stejný čas a každý den. Pokud nepřibírají, něco je špatně a měli byste konzultovat s veterinářem bez otálení.

MARY: Když je velký vrh (více než 6) začínáme přikrmovat zhruba od tří týdnů stáří. To znamená dva až tři kusy speciální kaše za den, kterou pro ně chystám. Ve čtyřech týdnech přidávám nějaké sušší jídlo, které je rozmělněno třeba mixerem na kaši. V pěti týdnech, hledají přísun jiného jídla a začínají jej minutu od minuty cítit. Vždy servírujte mixované jídlo teplé. V šesti týdnech je suché jídlo servírováno ve větších porcích a v sedmi týdnech baští všechno a nevdá jim co to je a jak velké to je.

Mým mláďatům vždy představím a připravím kuřecí vývar a netučnou krůtu nebo mleté maso (ohřátý v mikrovlnné troubě bez koření). Vždy mám nachystáno něco měkkého nebo tekutého pro případ, že by byli nemocní. Můj veterinář se nedávno vyptával všech svých zákazníků-fretkařů, abychom mu dali recept na nějaký vývar pro svá zvířata. Závěr: moje fretky se ze zranění dostávají velmi dobře a jedí občas vývar nebo mleté maso. Veterinářka vyzozorovala, že fretkám, které jedí jen suché krmivo, trvá uzdravení podstatně delší dobu.

Užitečnost úchopu během porodu a samičky které tomuto dávají přednost

Jeden z populárních mýtů fretčích farem (a ano, reprodukce zde znamenají všechno) je nápad, že když samička ucítí Váš pach na jednom z mláďat, že jej usmrtí. To je ŠPATNĚ.

Novorozeňata smrdí. Nejen že smrdí jako samec (dokonce i malá samička smrdí jako velký samec), ony smrdí hůře než samec, kterého jste kdy potkali (sladké pižmo je mnohem horší než pižmo samotné). Je to asi něco jako naši psi, kteří milují válení se ve stáji předtím, než ji jdeme ráno čistit. Žádná pomoc pro vás není, musíte zkrátka přemoci miminkovský smrádek.

Vlastně budete na ně šahat každý den asi minimálně 15 minut. Jednou určitě, když budete zaznamenávat kdy se kdo narodil, sledovat jejich pohlaví, měřit jejich délku a vážit je.

Samička produkuje při vývoji mláďat mnoho různých druhů mléka.

Pamatujte si, že kočičí nebo štěněčí mléko musí být ředěno, pokud jím chcete krmit fretčata. Použití přímo by vyvolalo u matek a mláďat brutální průjem. Všechna jídla, ze kterých dostává nevypělý jedinec průjem, musíte vyřadit z jídelníčku. Mnoho lidských dětí ze zemí třetího světa umírají na dehydrataci z průjmu. Cokoliv, co způsobuje průjem nebo teplotu, dehydruje mláďe a mláďata se mohou dehydratovat v extrémně krátkém čase. Je úplně jedno jaký druh marketingového žvástu do vás dostanou nebo kdo vyrobil jídlo nebo kolik osobnosti do něj vložili, protože pokud způsobuje průjem, je to špatně!

Odstavování

Fretě je psychicky připraveno na odstav okolo 5 týdnů. Nemusí ale být. Pětítýdenní fretě je asi na stejné úrovni jako třítýdenní kotě nebo štěně.

Divocí tchoří mláďata neodstavovali do dosažení 12 týdnů stáří. Poté se tchuře vydává svou vlastní cestou a tchoří mámy začínají vodit své mladé do vytyčené oblasti, kde je připravuje na vlastní cestu. Pamatujte si, že vývoj u domácích zvířat je pomalejší, než u jejich divokých předků, takže ve 12 týdnu již musí být skutečně odstaveno.

Národní fretčí přehlídková asociace (NFSA) nepouští na své soutěže fretky mladší 16 týdnů. V Evropě nám byl řečeno, že je nemyslitelné prodat nebo adoptovat fretě před 12 týdnem věku. V Americe jsou mláďata přemístěna do obchodů a prodána, vykastrována a s rodokmenem v 6 týdnech s ohavnými důsledky.

Čím déle zůstane mláďe se svou mámou, tím lépe!

Když už fretka začne jíst solidní jídlo, obměňujte jí ho. Můžete tím zabránit problémům spojenými s velmi citlivým jazykem když bude zvíře starší.

Stáří a důchod starých zvířat

Vykastrujte svou samičku co nejdříve než přijde do věku odchodu do důchodu. Čím déle bude ta potvůrka nedotčená, tím větší je riziko onemocnění reprodukčního systému rakovinou, třeba také i tumory hrudníku. Je to pravda, prokázaly to naše experimenty a také experimenty ostatních chovatelů, nejčastějším nádorovým onemocněním je nádor vaječníků. Samička je produktivní asi do 18 měsíců až dvou let, po tomto období by měla být samozřejmostí její kastrace.

Když byla samička vykastrována, měly byste ji nechat udělat základní vyšetření na tumory hrudníku. Kastrované potvůrky nebo nekastované, všechny jsou na toto onemocnění náchylné.

Samičky v důchodu už dělají tetičky na hlídání nebo výpomoc mladším samicím ve skupině, hlavně když měly větší počet mláďat ve vrhu. Hlavně když jsou mláďata stará asi 3 týdny, reagují asi takhle: „Ježíš, prosím tě, vezmi si je!“ kdykoliv chcete mláďata vážit, často se o ně starají i v pozdějším životě. Jen čas

rozhoduje jestli mladá samice požádá starší o pomoc a počítá s ní. Obvykle to zasahuje do opatrování ve větší nebo menší míře a záleží jak moc bude mladší samička tolerována bez své společnice.

Uskutečněné akce klubu

II. Mezinárodní výstava fretiek v Modre

Dne 10.11.2007 se v Městském kulturním středisku v Modre u Bratislavy konala II. Mezinárodní výstava fretiek. Výstavu pořádal Slovenský klub chovatelů fretiek. Z přihlášených 112 fretiek s 51 vystavovateli přijelo ze Slovenska, Čech, Maďarska a Polska 105 fretiek. Při velice přísné veterinární kontrole bylo vyloučeno 12 fretiek, buď z důvodu chybějícího očkování nebo pro přítomnost ušního svrabu. Veterinární kontrolu prováděly MVDr. Zuzana Puncocháňová a MVDr. Helena Thorand, které svoji práci provedly vysoce profesionálně, nekompromisně a pro chybějící potvrzení o očkování vyloučili z posuzování např. i polskou fretku. Pravidla jsou pravidla. Tato zkušenost jistě bude pro mnohé chovatele poučením, že nemají zanedbávat a podceňovat prohlídky veterinářů, nemají si obstarávat pouze razítka na potvrzení ke vstupu a mají si lépe hlídat termíny přeočkování.

Výstava se konala za sponzorské podpory Městského kulturního střediska Modra, které věnovalo prostory sálů zdarma. Pěkné poháry pro vítěze věnovala firma Vetnet – internetový obchod veterinárního léčiva. Firma Mikeš věnovala každému vystavovateli balení podestýlky, rovněž tak firma Asan a Kremnická banská společnost. Další poděkování patří sponzorům internetového obchodu 4 labky, Pet store, Bosch, časopisu Planeta zvířat, Florservisu – chovatelské potřeby. Medaile vyrobila a věnovala Lorinka. Všem sponzorům velice děkujeme, bez jejich přispění by výstava neměla takový úspěch.

Vlastní posuzování soutěže krásy propuklo dle plánu v 9 hod. a v té chvíli třem maďarským rozhodčím a jejich zapisovatelům a podavačům zvířátek začal neúprosný 12 hodinový maratón. Předsedou rozhodčích byl Gasparin Balász, další členové komise byly jeho půvabné kolegyně Gabriella Kolmann a Marianna Prebuk.

Hodnocení probíhalo v těchto kategoriích: Junior samice, junior samec (věk od 3 – 8 měsíců), dospělá nekastrovaná samice, dospělý nekastrovaný samec (nad 8 měsíců), dospělá kastrovaná samice, dospělý kastrovaný samec (nad 8 měsíců), senior samice, senior samec (nad 5 let věku)

Jednotlivé kategorie se dělily na podkategorie barevných rázů: sable (tchořovitá), albino (albín), champagne (šampaň), brown (hnědá), jiné barvy a barvy se znaky. Výjimkou byli senioři, kteří se posuzovali dohromady bez ohledu na zbarvení. Věk 5 let je pro fretku dost vysoký pro postoupení takovéto namáhavé a stresující soutěže a proto se ani účast nečekala příliš vysoká. Kategorie byla ale vyhlášena z toho důvodu, že starší fretka těžko může kondičně konkurovat mladým samicím a těmto starším fretkám jsme chtěli dát taky šanci se zúčastnit.

Posuzování probíhalo anonymně, podle výstavního katalogu a časového harmonogramu. Posuzované kategorie byly vyhlášeny na pódiu a rovněž i vypsány na tabuli, aby každý vystavovatel měl přehled, kdy své zvířátko má donést v přepravce k asistentům u podia. Vlastní hodnocení probíhalo u stolů na podiu, kdy podavač vyjmul fretku z přepravky, sdělil rozhodčímu její číslo, rozhodčí provedl anonymní ohodnocení fretky a výrok nadiktoval zapisovateli do záznamů. Pro orientaci všech vystavovatelů a návštěvníků byla u podia velká tabule, na které byly uvedeny kategorie a startovní čísla fretiek a po posouzení i jejich bodová hodnocení.

Rozhodčí posuzovali každý svoji barevnou podkategorie sám a to v 10 kriteriích. Těmito kriterii jsou :

1. Hlava 2. Oči, uši, zuby, 3. Dráčky, tlapky 4. Kostra, svaly 5. Proporce 6. Držení těla, pohyb 7. Srst a kůže 8. Barva, znaky 9. Ovladatelnost a chování 10. Dojem

V posouzení krásy se klade důraz na umělecký dojem, čistotu, připravenost, dobré chování fretky, nekousavost, aktivitu. Příprava na výstavu je vizitkou chovatele a je i ve většině případech v jeho rukou, jaké hodnocení bude. V každém kriteriu bylo možné získat maximální počet bodů 10, celkové nejlepší hodnocení bylo tedy 100 bodů.

Po ohodnocení všech barev - podkategorie - v hlavní kategorii, byly vybrány fretky s nejvyšším bodovým hodnocením na postup do vyhodnocení 1.-3. místa kategorie. K vyhodnocení prvních tří míst kategorie se sešly vybrané fretky na podiu i s jejich vodiči a všichni rozhodčí společně pak rozhodli o jejich umístění. Všechny fretky obdržely podle bodového hodnocení barevné stužky – 100-90 bodů modrá – výborná, 89-80 bodů červená – velmi dobrá, 79- 75 bodů zelená – dobrá.

Výsledky soutěže krásy:

Nejkrásnější junior samice - 1. Quiche Ferretry Silverfret 2. Apogee 3. Dixi Zlatý topáz

Nejkrásnější junior samec - 1. Bedřich 2. Quilas Zlatý Topáz 3. Dante von Tabaluga
Nejkrásnější samice nekastrovaná - 1. Barasci Beige Lilu 2. Enif Medový květ 3. Moli
Nejkrásnější samec nekastrovaný – 1. Dr.Zoidberg Yasmin´s ferrets, 2. Filip 3. Mig Vantar Yasmin´s ferrets
Nejkrásnější samice kastovaná – 1. Dáška 2. Helenka 3. Bria
Nejkrásnější samec kastovaný – 1. Frodo Pytlík Magická fretky 2. Lumpík 3. Kadafi od Bungo
Nejkrásnější senior – Fifi Roxanka

Nejkrásnější fretka s titulem **Best in show** byla vybrána všemi rozhodčími ze zástupců umístěných na 1. místech a stala se jí fretka **Frodo Pytlík Magická fretka** od Dáše Klichové ze Stříbrnic (alias Lorinka). Lorinka měla obrovskou radost a my s ní, protože patřila k velmi vyčísleným pořadatelům a na sledování výstavy moc času neměla. I tak předvedla překrásného vykastrovaného samečka ve skvělé kondici. Mimo krásných cen od sponzorů dostal Frodo i mimořádnou cenu – 10 ks balení podestýlky od sponzorské firmy Asan.

Po soutěži krásy následovalo posouzení vhodnosti k chovu, kterého se mohly zúčastnit fretky dospělé, nekastované. Posuzování prováděli všichni rozhodčí, každý zvlášť. Zde bylo rovněž 10 kritérií s maximem počtu bodů 10 , celkově pak 100 bodů. Při tomto hodnocení se kladl důraz na vlohy, které fretka dále přenáší na mláďata. Zde bylo posouzeno asi 35 jedinců, z nichž velká většina byla doporučena k chovu.

Kritéria hodnocení vhodnosti k chovu: 1. Hlava 2. Oči, uši zuby 3. Kostra, svaly 4. Proporce 5. Držení těla 6. Pohyb 7. Srst a kůže 8. Barva, znaky 9. Ovladatelnost, chování 10. Jiné vady

Mimo tyto soutěže byly k dispozici pro návštěvníky prodejní stánky s potřebami pro fretky, podestýlkami. Součástí akce byl i prodej všech možných výrobků od dobrovolníků. Výtěžek z tohoto prodeje šel na Fond ohrožených fretek při Slovenském klubu chovatelů fretek a na útulek fretek. Všem ochotným lidem, kteří přispěli svojí prací a prostředky velice děkujeme.

Poradenství o chovu fretek, kde a jak fretku koupit, jaké má nároky na stravu, bydlení, základy na udržení dobrého zdraví vám rádi poskytneme na www.fretka.sk .

Po zkušenostech z pořádaných akcí bychom chtěli upozornit majitele fretek na včasnou prevenci, nepodceňování zdravotního stavu fretky. Před výstavou podávejte fretce preventivní přípravek Plerasan V, který posílí imunitu fretky. Je ovšem potřeba začít včas, účinky se projevují nejdříve za 2 měsíce. Nechejte fretce udělat komplexní veterinární vyšetření, nezanedbejte přeočkování vztekliny a psinky a odčervení. Týden před výstavou a týden po výstavě podávejte pastu Probican, která příznivě působí na funkci střev, tím můžete předejít průjmům při zátěži a stresu fretky. Nepodceňujte jakékoliv příznaky nemoci a průjmu po výstavě a navštivte ihned veterináře. Postup při prevenci a volbu vhodných přípravků můžete konzultovat jak s veterinářem, tak přímo s chovateli na našich stránkách, kteří vám zde rádi sdělí své zkušenosti.

Inzercia:

CHS Zlatý topáz očekáva cca 25.5.2008 vrh od samičky Quinzi Medový květ po otci Sunny – yellow Donci (Maďarsko). Obaja rodičia sa zúčastňujú výstav z ktorých si odniesli už nejedno popredné umiestnenie a posúdenie chovnosti.

Maličké budú mať ZoP (čiže doklad o pôvode), zapísané v SK plemennej knihe, očkované, čipované, krmené kvalitnou stravou, socializované. Očakávame sfarbenie albín a šampaň svetlá, štandardná aj dymová.

Lokalita Lučenec – Fiľakovo kontakt: Henrieta Végešiová quinzinka@gmail.com tel. 0910226226